

Oponentský posudek bakalářské práce Ondřeje Obergrubera
Lingvistická analýza českých textů na sociální síti Twitter

Ondřej Obergruber se ve své bakalářské práci zaměřuje na jazykovou charakteristiku vybraného vzorku 300 tweetů na české sociální síti Twitter, přičemž se zabývá tím, jakými jazykovými a grafickými prostředky je utvářeno sdělení v rámci prostoru omezeného počtem znaků (při analýze přitom eviduje, ale systematicky nezohledňuje případné doprovodné vizuální či multimodální složky). Analyzovaný vzorek je součástí příloh č. 2–4 práce (na str. 69n.). Autor prokazuje dobrou znalost jednak české a částečně i zahraniční literatury věnované problematice jazykových specifik komunikace na sociálních sítích i zastřešujících otázek vlastního fungování elektronické komunikace a sociálních sítí – z textu práce je přitom zjevné, že téma je autorovi blízké a v problematice se orientuje nejen jako odborník, ale i jako uživatel. Zároveň svým výzkumem přispívá k řešení aktuálního grantového projektu ÚJČ AV ČR.

Na úvod hodnocení práce si dovoluji metodologickou poznámku: Práce je založena na kvalitativním výzkumu a vzhledem k tomu si autor velmi rozumně omezil svůj materiál a vhodně ho i vybral (s využitím portálu Socialbakers a spolupráce s kolegou z ČVUT) a rozčlenil na oblast tweetů novinářských, politických a společenských (účtů celebrit). Vynechal přitom například twitterové účty všech institucí, neboť „jejich komunikace může být profesionalizovaná“ (str. 27), rozumně stanovil i další kritéria výběru (daná počtem sledujících, primárním jazykem komunikace apod.), zároveň vhodně reflektuje i některé složitější případy vymezení (například u satirického účtu K. Schwarzenberga nebo účtu Jiřího Ovčáčka, který je z hlediska sledovanosti jedním z pěti nejvýznamnějších politických aktérů, nicméně formálně je subalterním úředníkem). Nicméně právě u kvalitativního výzkumu je adekvátní stanovovat si nikoliv hypotézy, protože ty sensu stricto dílčí hloubkovou sondou nejde potvrdit, ani vyvrátit, ale pracovat s výzkumnou otázkou vycházející z předpokladů a přinést k ní poznatky (které by například přispěly k formulaci hypotéz pro navazující kvantitativní výzkum). Přestože autor v úvodu formuluje dvě propojené hypotézy a v závěru konstatuje, že se potvrdily, spíše popisuje předpoklad, (i) že omezení rozsahu jednotlivých tweetů bude ovlivňovat jejich jazykové ztvárnění, a (ii) projevy uživatelů Twitteru budou vykazovat prvky specifického stylu jednoho typu internetové komunikace; ve vlastní analýze se pak autor zabývá tím, jak se tento vliv projevuje a jak je tento specifický styl utvářen.

Ve vlastní analýze (srov. str. 29–53) se autor více zaměřuje na zjevné, výrazné pravopisné a formální charakteristiky tweetů (hashtagy, emotikony, interpunkci) než na analýzu syntaktické a diskurzní výstavby či pragmatických funkcí. Pro bakalářské práce je na jednu stranu tento postup obvyklejší, na druhou stranu přinese méně validní odpovědi na výzkumnou otázku, kterou si autor pokládá (přinejmenším na jednu její část). Z mého pohledu správným směrem vede analýza užívání kondenzací, která se vyskytuje na str. 47-49; podobně by bylo možné sledovat valenční rámce, mezipropoziční/diskurzní vztahy včetně preferované volby alternujících konektorů, práci s prostředky aktuálního členění (nejen slovosledem, ale i grafickými prostředky umožňujícími signalizovat například prozodickou strukturu a výpovědní dynamičnost apod.), typy vět a jejich komplexitu apod. – z materiálu zařazeného do výzkumu se mi zdálo, že podobné aspekty by mohly být nosné. Např. u analýzy hashtagů by bylo možné podrobněji sledovat jednak to, jakých forem hashtag nabývá (lexém vs. fráze, jméno vs. další slovní druhy, míra ustálenosti, použitý jazyk apod.), jednak jeho pragmatickou funkci ve vztahu k (typicky) předcházejícímu textu v rámci tweetu (např. přítomnost a fungování sarkasmu v příkladu *Ani komárům se nechce ven #Zprávy*, příklad níže v otázce č. 2 apod.).

Mnohé velmi zajímavé případy nejsou dostatečně využity v tom smyslu, že by autor přinesl jejich dostatečnou a podrobnou mikroanalýzu, takže například důvěryhodnost jeho tvrzení, že tweetující

uživatelé se snaží „převést kontext, konotace, postoje mluvčího do nevelkého prvku“ (str. 50) je v práci založena na výběru dobrých příkladů a spíše očekávání, že poučený čtenář si podrobnou analýzu doplní sám. Přestože obecná autorova hodnocení mohou být shodná s mými, analyticky je to třeba považovat za nedostatek.

Otázky k obhajobě:

1. Autor analyzuje tweety 15 nejsledovanějších autorů twitterových účtů ve třech vymezených kategoriích. V čem by mohly být výhody analýzy založené na 30 autorech v daných kategoriích (při zachování stejné velikosti vzorku), a to nejen z nejsledovanější, ale i z průměrně, avšak pořád dostatečně sledované kategorie?
2. Na str. 32 autor uvádí tweet Leoše Mareše začínající hashtagy #BojimBojim #LeošPostrachUlice. Autor jej řadí k typům hashtagů, jež uživatelé Twitteru „záměrně využívají k přidání kontextu/konotací“. Prosím autora o přesnější analýzu uvedeného tweetu, jak funguje vztah hlavního textu s hashtagy, co který hashtag ke sdělení přináší a jakými prostředky.

Dílčí připomínky:

- není vhodné styl v lingvistické práci chápat neterminologicky (na druhou stranu je vhodné ho definovat a konzistentně pojímat široce), srov. pozn. 2 na str. 7
- variuje pravopis jména J. Hoffmannové (str. 9)
- na str. 15 autor konstatuje, že v porovnání s rokem 2007, kdy bylo běžné, že mezi mluvčími komunikujícími prostřednictvím elektronické komunikace existoval sociální vztah mimo virtuální prostředí, je situace v roce 2019 odlišná – to nepochybně je, nicméně pak by bylo vhodnější odkazovat na novější literaturu než z roku 2007, právě z důvodu dynamického vývoje a proměny sociologických aspektů fungování sociálních sítí
- je vhodnější používat spojení textová výstavba/výstavba promluvy apod. než jazyková výstavba, srov. str. 31

Práce je velmi dobře strukturovaná a vystavěná, autor umísťuje informace uvážlivě, opakování informací se vyskytuje jen málokdy (např. na str. 10, případně opakované upozorňování na zvolený introspektivní přístup a jeho legitimizace). Formulační, stylistické a pravopisné podobě práce je věnována dostatečná pozornost, vyskytují se spíše ojedinělé překlepy (svou místo dvou na str. 11, tam místo tak na str. 12, vzhledem místo vzhledem na str. 15 apod.), nečeská spojení v autorském překladu citátů z odborné literatury (*pohodlně by se vztahovalo k internetovému jazyku*, str. 12) atd.

Bakalářskou práci Ondřeje Obergrubera doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze dne 5. 6. 2019

Mgr. Eva Lehečková, Ph.D.